

TEZ DANIŞMANI RAPORU
6D011700 – «Kazak Dili ve Edebiyatı» alanında Doktora derecesini
almak için Berkinbayeva Gulzat Ongarbekovna'nın "Kazak Türkçesini
Öğrenme Sürecinde Lise Öğrencilerinin Diyalog Kültürünün Oluşum
Yöntemleri" üzerine Doktora tezi danışmanın raporu

Günümüzde her devletin önemli sorunlarından biri, dillerin statüsünü arttırmak ve her ülkede anadilin rahatça konuşabilmesidir. Kazakistan'ın uluslararası eğitim alanına erişimi ise bu alandaki güncel konulardan biri olduğu için kardeşlerimizin kendi ana dilinde konuşmalarını sağlamak ve konuşma kültürünün yetkinliğini arttırmakla mümkündür. Fakat kreş, ev, okul ve üniversitelerde dil öğretirken çocuklarımıza söz hazineleri zengin olan anadillerinde ve yabancı dillerde konuşma kültürünü öğretmek çok önemlidir. Özellikle XXI. yüzyıldaki gençlerin konuşma kültürü herbirimizi telaşlandırdığı doğrudur. Bugünlerde ne yazık ki, bazı gençler Kazakçada iyi derecede konuşmamakla birlikte yabancı kelimeleri anadillerine karıştırarak dil bütünlüğüne zarar vermektedir. Fakat eğitim görmüş Kazak gençleri dil kültürüne giden yolun temelini konuşabilmek olduğunu bilmeleri gerekmektedir. Fikrin dili söz hazinesinden oluşmaktadır. Sadece kelimelerle birkaç fikri ortaya çıkarabileceğimizi anlamamaktayız. Konuşma, insan bilincinin anahtarıdır. Eğer Kazak vatandaşı olan her genç anadiline saygı duyarsa, yabancı kelimelerle ana dilini bozmadan konuşursa ve yabancı dili de iyi derecede öğrenip konuşma kültürünün gücünü anlayabilirse şüphesiz gelişmiş ülkelerin arasında bulunmamız mümkündür.

Ortaokullarda öğretilen "Kazak dili" üzerindeki sunulacak seçmeli derslerin asıl görevi bu konularla ilgilidir. Doktora öğrencisi G.Berkinbayeva, konuşma kültürünü araştırma konusu olarak alıp onu bilimsel açıdan ayrıntılı bir şekilde inceleyerek kendi fikirlerin tezde belirtmiştir.

Tezin amacına göre tezin ilk bölümünde konuşmayı öğretme metotlarının uygulanmasına dayanan bilimsel ve metodolojik konular incelenmiştir. Konuşma sorunları Kazakça dil biliminde tam olarak çalışılmamıştır. İlk önce araştırmacı konunun yerli ve yabancı dil bilimindeki araştırmalar hakkında genel bilgiler verdikten sonra önemli alanları belirleyip onların sınıflandırılmasından bahsetmiştir. Bir sonraki bölümde diyalog kültürünün öğrenci kimliğinin oluşumundaki rolü ve önemini çalışma sonuçlarıyla kanıtlamıştır.

“Diyalog Kültürünün Felsefi İlkeleri” ve “Diyalog Kültürünün Oluşumunun Pedagojik-psikolojik Temelleri” adlı bölümlerde tez çalışmasının metodolojik temellerini göstermiştir. Dilin özü ve anlamı, genç neslin bilinçli dil iletişiminin felsefi ilkeleri anlatılmıştır. Lise öğrencilerinin psikolojik özellikleri sosyal değişimlerle ilgili incelenmiştir ve eğitim sistemindeki bu özellikler dikkate alınarak onların iletişim kültürlerini artırma ilkeleri ve yöntemleri belirlenmiştir.

"Konuşma Kültürünü Oluşturmanın Metotlarının Sistemi" adlı ikinci bölümde öğrenim sürecindeki bilgileri ve ders kitaplarındaki mevcut konuşma kültürüne

analiz yapılmış. Konuşma kültürünü öğretmek için hazırlanan ödevler ve alıştırmaları sınıflandırıp oranla belirlenmiştir.

Farklı ödevler ile alıştırmaların amacı ve beklenen sonuçları "Lise Öğrenciler İçin Diyalog Kültürünü Öğreniminde Yöntemleri Kullanım Yolları" bölümünde sunulmuştur. Toplanmış bilgilere dayanarak deney yapıp sonuçları "Diyalog Kültürünü Öğrenmenin Uygulamalı Deneysel Sistemi" bölümünde açıklanmıştır.

Çeşitli görev ve alıştırmaların etkileşimli niteliğinin amacı ve beklenen sonuçları "İleri yaştaki öğrenciler için diyalog kültürü araştırması için etkileşimli yöntemler kullanma yöntemleri" bölümünde gösterilmiştir. Toplanan verilere dayanarak, deneyler "Uygulamalı Deneysel Diyalog Kültürü Eğitim Sistemi Deneysel Uygulaması" bölümündeki sonuçları analiz etmiştir.

Tezin giriş ve sonuç bölümleri tez kurallarına göre yazılmıştır. Kanıtlar ve sonuçları gerçeği yansıtmaktadır. Tezde kullanılan malzemeler tamamen mevcuttur. Eğitim kılavuzları geliştirilmiştir.

6D011700 – «Kazak Dili ve Edebiyatı» alanında Doktora derecesini almak için Berkinbayeva Gulzat Ongarbekovna'nın "Kazak Türkçesini Öğrenme Sürecinde Lise Öğrencilerinin Diyalog Kültürünün Oluşum Yöntemleri" üzerine yazılmış doktora tezi Kazakistan Cumhuriyeti'ndeki tez çalışma şartlarını tamamen yerine getirdiğini düşünüyorum.

Gulzat Ongarbekovna Berkinbayeva'nın "Kazak Türkçesini Öğrenme Sürecinde Lise Öğrencilerinin Diyalog Kültürünün Oluşum Yöntemleri" üzerine yazılmış araştırma tezi amacına ulaşmıştır ve savunmaya hazır haldedir.

Bilimsel Danışman
Gazi Üniversitesi
Gazi Eğitim Fakültesi
Eğitim Bilimleri Bölümü
Ankara, Türkiye Cumhuriyeti

Prof. Dr. Yücel Gelişli

**6D011700 - Қазақ тілі мен әдебиеті мамандығы бойынша
философия докторы (PhD) дәрежесін алу үшін қорғауға ұсынылған
Беркинбаева Гульзат Онгарбековнаның «Қазақ тілін оқыту үдерісінде
жоғары сынып оқушыларының диалогтік сөз мәдениетін қалыптастыру
әдістемесі» атты тақырыбындағы
диссертациялық жұмысына шетелдік ғылыми кеңесші
профессор Yücel Gelişliнің**

ШКІРІ

Қазіргі таңда әрбір мемлекеттің ең басты мәселелерінің бірегейі тілдердің мемлекеттік мәртебесін көтеру, әрбір елдің өз тілінде еркін сөйлей білуі, ал Қазақстанның әлемдік білім кеңістігіне енуге деген мүдделігі осы салада көкейкесті мәселенің бірі болып есептеледі, сондықтан бауырларымыздың өз ана тілінде сөйлеуіне қол жеткізу сөйлеу мәдениетінің құзыреттілігін арттыратын фактордың бірі болмақ. Тек тіл үйренуде ұмыт болып бара жатқан шаруа балабақша, үй, мектеп, жоғары оқу орындарында ұл-қыздарымызды тілдік қоры бай ана тілінде және шетел тілдерінде сөйлеу мәдениетіне үйрету өте маңызды. Әсіресе, ХХІ ғасыр жастарының сөйлеу мәдениеті әрбір адам баласын қатты ойландырады хақ. Бүгінгі таңда, өкінішке орай, жастардың бірқатары қазақ тілінде таза сөйлей алмай тұрып, шетел тілдерінің сөздерін араластыра сөйлеп, тілдің мінсіздігіне зақым келтіруде. Алайда, көкірегі ояу, ана тіліне жаны ашитын қазақ жастары тіл мәдениетіне барар жолдың бастауы - сөйлей білу екенін білгені жөн. Ойдың тілі - сөз. Біз сөз арқылы ғана неше ойды жеткізуге болатынын әрбір адам түсіне бермейді. Сөйлеу - адам санасының басты белгісі. Егер әрбір қазақтың жас азаматы ана тілін құрметтесе, шұбарлатпай өз ана тілінде еркін әрі таза сөйлеп, шетел тілін де терең меңгеріп сөйлеу мәдениетінің құдыретін түсіне білсе, бәсекеге қабілетті елдердің қатарында тұратыны анық.

Жалпы білім беретін мектептердің жоғарғы сыныптарында оқытылатын «Қазақ тілі» пәні бойынша ұсынылатын таңдау пәндерінің негізгі міндеті осы мәселелермен ұштасып жатыр. Докторант Г.Беркинбаева диалогтік сөз мәдениетін арнайы таңдау пәні ретінде оқытуды зерттеу нысаны ретінде алып, оны ғылыми әдістемелік тұрғыдан жан-жақты талдап, өз тұжырымдарын диссертацияда көрсеткен.

Зерттеу мақсатына сәйкес диссертацияның бірінші тарауында диалогтік сөзді меңгерту әдістемесін жүзеге асыруға тірек болған ғылыми-әдіснамалық мәселелер зерделенген. Диалогтік сөз мәселесі қазақ тіл білімінде әлі де толық зерттелмеген. Алдымен зерттеуші диалогтің отандық және шетелдік ғылымдағы зерттелу жайына шолу жасалып, негізгі бағыттарды анықтап, олардың жіктелуіне арнайы тоқталады. Келесі тараушасында диалогтік сөз мәдениетінің оқушы тұлғасын қалыптастырудағы рөлі мен маңызын өз тұжырымдарымен дәйектеп, дәлелдеп береді.

«Диалогтік сөз мәдениетін меңгерудің философиялық қағидалары» бөлімінде тілдесімнің мәні мен маңызы, жас ұрпақтың саналы тілдік қарым-

қатынас жасауының философиялық қағидалары дәйектелген болса, ал «Диалогтік сөз мәдениетін қалыптастырудың педагогика –психологиялық негіздері» атты бөлімінде диссертациялық жұмыстың әдіснамалық негіздері қарастырылған. Жоғарғы сынып оқушыларының психологиялық ерекшеліктері қоғамдық-әлеуметтік өзгерістермен байланысты түсіндіріліп, білім беру жүйесінде осы ерекшеліктерді ескере отырып, олардың тілдесім мәдениетін арттырудың принциптері мен әдістері анықталған.

«Диалогтік сөз мәдениетін қалыптастырудың әдістемелік жүйесі» атты екінші бөлімде оқу үдерісіндегі нормативтік-базалық құжаттар сараланып, жоғарғы сыныптарда оқытылатын қазақ тілі оқулықтардағы диалогтік сөз мәдениетін меңгерудің қазіргі жайына талдау жасалған. Диалогтік сөз мәдениетіне меңгеруге арналған тапсырмалар мен жаттығуларды жіктеп, пайыздық көрсеткішпен анықтаған.

Интербелсенді әдістермен орындалатын сан түрлі тапсырмалар мен жаттығулардың мақсаты мен күтілетін нәтижелері "Жоғарғы сынып оқушыларына диалогтік сөз мәдениетін меңгеруде интерактивтік әдістерді пайдалану жолдары» атты тараушасында көрсетілген. Жинақталған мәліметтер негізінде эксперимент өткізіп, нәтижелерін «Диалогтік сөз мәдениет түрлерін меңгерудің тәжірибелік эксперименттік жүйесі» тараушасында талданған.

Диссертациялық жұмыстың кіріспесі, екі тарауы, қорытынды бөлімдері талапқа сай, сауатты жазылған. Дәлелдемелері мен тұжырымдары сенімді әрі шынайы. Апробациялық материалдары толық. Оқу-әдістемелік құрал әзірленген.

6D011700 – «Қазақ тіл імен әдебиеті » мамандығы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін алу үшін қорғауға ұсынылған Г.О.Беркинбаеваның «Қазақ тілін оқыту үдерісінде жоғарғы сынып оқушыларының диалогтік сөз мәдениетін қалыптастыру әдістемесі» атты тақырыбындағы диссертациялық жұмысы Қазақстан Республикасында диссертациялық жұмыстарға қойылатын талаптарын толығымен қанағаттандырады деп есептеймін.

Гульзат Онгарбековна Беркинбаеваның «Қазақ тілін оқыту үдерісінде жоғарғы сынып оқушыларының диалогтік сөз мәдениетін қалыптастыру әдістемесі» тақырыбындағы диссертациясын өз мақсатына толық жеткен, қорғауға лайықты деп пікір білдіремін.

Шетелдік ғылыми кеңесші
Гази Университеті
Гази Педагогика Факультеті
Білім беру ғылымдары бөлімі
Анкара, Түркия Республикасы

Профессор Yücel Gelişli

Дөңгелек мөр: Түркия Республикасы Гази Университеті
Гази Педагогика факультеті Деканаты

Қазақстан Республикасы, Алматы қаласы.

Екінші қыркүйек екі мың жиырма үшінші жыл.

Құжатты түрік тілінен қазақ тіліне аудармашы азаматша Турибаева Маржан Серикбаевна аударған, ЖСН 910116400969, 16.01.1991 жылы туылған, туған жері Алматы облысы.

Қолы: Турибаева Маржан Серикбаевна

Екінші қыркүйек екі мың жиырма үшінші жыл. Мен, Алматы қаласының нотариусы, Туртаева Марина Алмасовна, 2014 жылы 6 қазанда Қазақстан Республикасы Әділет министрлігінің Тіркеу қызметі және құқықтық көмек комитеті берген № 14014907 мемлекеттік лицензия негізінде жұмыс істеймін, мен аудармашы Турибаева Маржан Серикбаевнаның қолының түпнұсқалығын куәландырамын. Аудармашының жеке басы анықталды, оның әрекет қабілеттілігі мен өкілеттілігі тексерілді.

Тізілімде тіркелу нөмірі: 1560

Төленген ақысы: ҚР «Нотариат туралы» Заңының 30-1 бабына сәйкес төлем ақы алынды.

Нотариус:

(Handwritten signature of Marina Almasovna Turtaeva)

ET6806438230902140258J523487

Нотариаттық іс-әрекеттің бірегей нөмірі / Уникальный номер нотариального действия